

**UCHWAŁA NR LVII/1246/18
RADY MIASTA BYDGOSZCZY**

z dnia 28 marca 2018 r.

w sprawie przyjęcia sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2017 oraz wykazu potrzeb związanych z realizacją zadania

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 6 a w związku z art. 18 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 i poz. 2232, Dz. U. z 2018 r. poz. 130) oraz art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697, poz. 1292 i poz. 2217, Dz. U. z 2018 r. poz. 107)

uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjąć sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2017 oraz przedstawiony wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania w brzmieniu załącznika do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Wiceprzewodniczący Rady Miasta

Jan Szopiński

Załącznik do Uchwały Nr LVII/1246/18
Rady Miasta Bydgoszczy
z dnia 28 marca 2018 r.

**Sprawozdanie z realizacji zadań
z zakresu wspierania rodziny
za rok 2017
oraz wykaz potrzeb związanych
z realizacją zadania**

Spis treści

Wstęp

I. Praca z rodziną – Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

II. Praca z rodziną - Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

1. Asysta rodzinna

1.1 Cele asysty rodzinnej

1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną

1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny

1.4 Efekty pracy asystenta rodziny

2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne i grupowe, spotkania dla rodzin

III. Placówki wsparcia dziennego

IV. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarne przez różne służby

V. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania

Wstęp

Obowiązek i konieczność udzielania pomocy oraz wsparcia rodzinom przeżywającym trudności życiowe wynikają przede wszystkim z:

- ustawy z dnia 12 marca 2004r. o pomocy społecznej
- ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

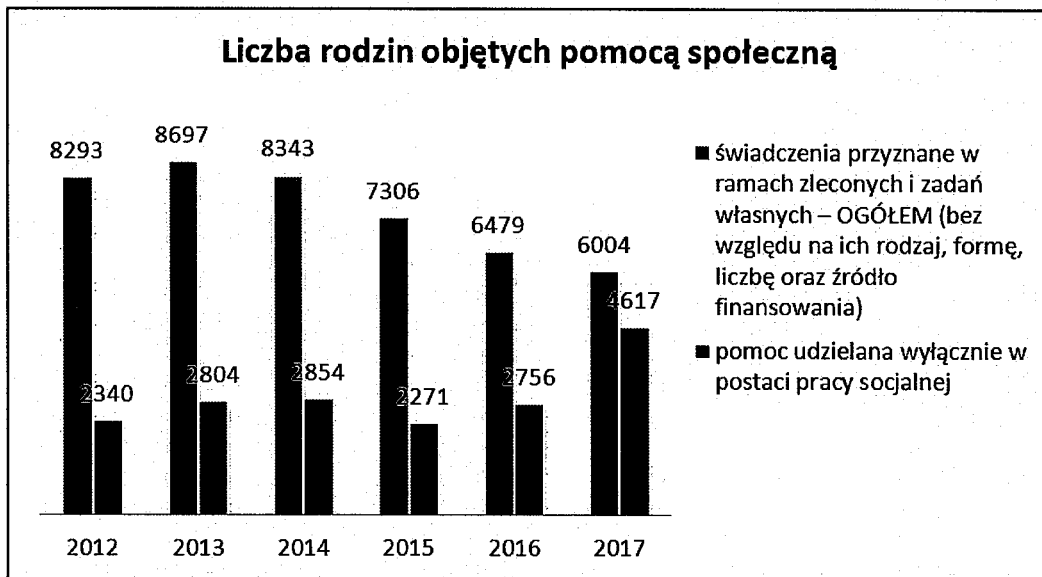
Wyżej wymienione ustawy nałożyły na gminę szereg zadań mających na celu:

- rozwój działań na rzecz rodziny poprzez wzmocnienie jej roli i funkcji,
- zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych,
- przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej
- reintegrację rodziny.

W Bydgoszczy zadania te realizowane były w ramach Programu Wspierania Rodziny dla Miasta Bydgoszczy na lata 2015-2017 przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej we współpracy w szczególności z sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, Strażą Miejską, Miejską Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Bydgoskim Ośrodkiem Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA, instytucjami oświatowymi i organizacjami pozarządowymi.

I. Praca z rodziną – Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W 2017 roku, zgodnie z ustawą o pomocy społecznej, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej obejmował wsparciem osoby i rodziny, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej i nie byli w stanie przezwyciężyć występujących problemów bez wsparcia zewnętrznego. Świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań własnych i zleconych, bez względu na ich rodzaj, formę i źródła finansowania, przyznano łącznie 6 004 rodzinom. Natomiast pomocą wyłącznie w postaci pracy socjalnej objęto 4 617 rodzin.

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Jak pokazuje powyższa grafika od 2014 roku obserwuje się stopniowy spadek ilości rodzin otrzymujących różnego typu świadczenia pomocy społecznej. Wśród wielu czynników, które mają na to wpływ wymienić można m.in. podjęcie zatrudnienia bądź migrację „zarobkową” ludności (do innych miejscowości lub za granicę). Jednocześnie w 2017 roku (w stosunku do roku 2016) nastąpił 40% wzrost ilości rodzin objętych wyłącznie pracą socjalną.

Jednocześnie podobnie jak w latach ubiegłych najczęściej występującym problemem, z którym borykały się rodziny zamieszkujące w Bydgoszczy było ubóstwo i niepełnosprawność oraz długotrwała lub ciężka choroba. Inną znaczącą przyczyną korzystania z pomocy społecznej była **bezradność**

w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego (1 129 rodzin – 3 605 osób łącznie). Wśród nich 220 to rodziny wielodzietne, a 850 to rodziny niepełne.

Poniżej przedstawione jest szczegółowe zestawienie przyznanych świadczeń przez Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy w 2017 roku wg powodów przyznania pomocy.

przyczyna świadczenia	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach
ubóstwo	3 295	5 856
bezrobocie	1 882	4 160
niepełnosprawność	3 293	5 184
długotrwała lub ciężka choroba	1 946	2 894
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	1 129	3 605
- rodziny niepełne	850	2 478
- rodziny wielodzietne	220	1 226
alkoholizm	333	496
narkomania	32	43
potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym :	327	1 447
- wielodzietność	157	877
bezdomność	362	391
trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	103	136
przemoc w rodzinie	159	455
zdarzenia losowe	25	35

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Wg danych zebranych przez pracowników socjalnych w 2017 roku szacunkowa liczba rodzin zagrożonych występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych wynosiła 271. Spośród nich prawie 1/3 rodzin wychowuje dzieci w wieku 0-6 lat. Szczegółowe zestawienie prezentuje tabela poniżej.

2017	RAZEM	
	Ilość rodzin	Ilość dzieci
1. rodziny biologiczne zagrożone występowaniem trudności opiekuńczo-wychowawczych, a w tym:	271	716
a) małoletnie matki, rodziny niepełne i wielodzietne	129	351
b) rodziny wychowujące dzieci w wieku 0-6lat	104	246
c) rodziny zmagające się z trudnościami wychowania dzieci w okresie dojrzewania	102	213
d) rodziny przeżywające trudności związane ze stanem zdrowia dziecka (np. dzieci chore, niepełnosprawne nadpobudliwe, z zaburzeniami zachowania)	79	182
e) rodziny bezrobotne, ubogie	98	243

źródło: dane własne MOPS w Bydgoszczy

Jednocześnie służby socjalne oszacowały, że w 2017 roku na terenie Bydgoszczy funkcjonowało 245 rodzin, u których stwierdzono trudności opiekuńczo-wychowawcze. Szczegółowe zestawienie ilościowe – w zależności od stopnia występowania trudności w opiece i wychowywaniu dzieci - prezentuje poniższa tabela.

2017	Ilość rodzin	Ilość dzieci w tych rodzinach
1. rodziny biologiczne, w których występują okresowe trudności opiekuńczo-wychowawcze	69	174
2. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze	66	190
3. rodziny biologiczne, w których stale występują nasilone trudności opiekuńczo-wychowawcze, z częściowym ograniczeniem praw rodzicielskich, objętych nadzorem kuratora	110	246
RAZEM:	245	610

źródło: Rejonowe Ośrodki Pomocy Społecznej w Bydgoszczy

W szczególnym zainteresowaniu pracowników socjalnych pozostawały rodziny wychowujące małe dzieci, w których występowała trudna sytuacja materialna oraz trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej.

Rodzinom udzielana była pomoc materialna, pomoc w formie dożywiania (w tym posiłki szkolne) oraz szeroko rozumiana praca socjalna. Działania pracowników dotyczyły przede wszystkim motywowania osób do zmiany postaw życiowych dotyczących podjęcia leczenia w placówkach specjalistycznych czy podjęcia pracy zarobkowej. Wielość zadań jaką wykonują pracownicy nie zawsze pozwala na prowadzenie pracy socjalnej wobec rodzin przeżywających wymienione trudności. Aby uchronić dzieci z tych rodzin przed umieszczeniem w pieczy zastępczej z uwagi na zaniedbania rodziców pracownicy wnioskowali o pomoc specjalistyczną, m.in. o wsparcie przez asystenta rodziny.

II. Praca z rodziną – Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej

Zgodnie z obowiązującą ustawą praca z rodzinami wymagającymi wsparcia prowadzona była w różnych formach, a przede wszystkim poprzez:

- pomoc asystenta rodziny
- indywidualne konsultacje i poradnictwo specjalistyczne, w tym prawne
- poradnictwo grupowe oraz spotkania dla rodzin.

W/w formy wsparcia realizowane były w 2017 roku przez Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.

1. Asysta rodzinna

W 2017 roku w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, w Dziale Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej, pracowało 10 asystentów rodziny na umowę o pracę w pełnym wymiarze godzin oraz 1 asystent rodziny zatrudniony na umowę zlecenie do pracy z osobą głuchoniemą.

W celu poprawy jakości świadczonych usług na rzecz rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze asystenci rodzin oraz specjaliści Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej uczestniczyli w szeregu szkoleń. Ich celem było podniesienie kwalifikacji tych grup zawodowych oraz wyposażenie ich w narzędzia ułatwiające realizację ustawowych zadań.

W 2017 roku na terenie Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy zorganizowano szkolenie pt. „Praca własna. Grupa terapeutyczna dla asystentów rodziny z elementami superwizji” w którym uczestniczyli wszyscy asystenci rodziny. Ponadto 2 asystentów rodziny wzięło udział w superwizji pracy socjalnej.

Ponadto w 2017 roku asystenci rodziny oraz specjaliści Działu brali udział w szkoleniach, seminariach i konferencjach organizowanych na terenie miasta Bydgoszczy oraz województwa kujawsko – pomorskiego.

Konferencje:

· Ustawa „Za życiem” – w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020. Usprawnienie procesu stanowienia prawa.

· „Za kurtyną resocjalizacji. Od marginalizacji do inkluzji społecznej – oblicze (po nowoczesności)” – konferencja międzynarodowa, organizator UMK w Toruniu

Szkolenia

· „Przemoc w rodzinie – przykłady z życia wzięte” w ramach spotkania doradczego dla asystentów rodziny z powiatu bydgoskiego

· „Profilowanie kryminalne” w ramach spotkania doradczego dla asystentów rodziny z powiatu bydgoskiego

· „Bezpieczny Pracownik Socjalny” – szkolenie z zakresu usługi oraz obsługi urządzenia SaftyPad

· „Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie – aspekty prawne i psychologiczne w realizacji procedur NK”

· „Coaching rodzinny – techniki i narzędzia wsparcia systemu rodzinnego” – organizator Katolicka Fundacja Pomocy Osobom Uzależnionym i Dzieciom „KARAN” Warszawa

· „Gminny Program Wspierania Rodziny” – Toruń

· „Alienacja rodzicielska jako przemoc emocjonalna. Opieka naprzemienna TAK czy NIE”

· „Autyzm – podstawowe informacje, pojęcia i zagadnienia” organizator Przedszkole i Szkoła Terapeutyczna dla dzieci z autyzmem w Bydgoszczy

Wizyty studyjne:

· Ośrodek Wsparcia dla Dzieci i Młodzieży Niepełnosprawnej w Bydgoszczy

· Przedszkole i Szkoła Terapeutyczna dla dzieci z autyzmem w Bydgoszczy

· Szkoła Specjalna przy ul. Jesionowej w Bydgoszczy

Inne działania

Na terenie Działu Wsparcia Rodziny zorganizowano dwa spotkania doradcze, na które zaproszono asystentów rodzin z powiatu bydgoskiego (na spotkaniu w marcu 2017 - 32 osoby; na spotkaniu w październiku 2017 – 28 osób), w trakcie których miała miejsce m.in. wymiana doświadczeń, spotkanie o charakterze superwizyjnym prowadzone przez psychologa Działu oraz moduły szkoleniowe pt. „Przemoc w rodzinie – przykłady z życia wzięte” i „Pokaż mi swoje dzieło a powiem Ci kim jesteś – profilowanie kryminalistyczne”. Dodatkowo dwóch asystentów rodziny oraz dwóch pracowników socjalnych wzięło we wrześniu 2017 roku udział w Ogólnopolskim Zlocie Asystentów Rodziny w Głogowie.

W 2017 roku pracownicy Działu wzięli udział w imprezie „Kobietnik Międzypokoleniowa sesja (Świata) Kobiet” zorganizowanej przez Kujawsko – Pomorską Szkołę Wyższą w Bydgoszczy. W trakcie przedsięwzięcia prezentowano ofertę Działu Wsparcia Rodziny w celu promowania szeroko rozumianego wsparcia rodziny oraz rekomendowano Bydgoską Kartę Seniora 60+. Ponadto Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy był współorganizatorem IX Przemarszu Kapeluszonego i V Juwenaliów Uniwersytetów Trzeciego Wieku w Bydgoszczy.

1.1 Cele asysty rodzinnej

Głównym celem pracy asystenta rodziny jest:

- wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych
- profilaktyka zapobiegająca rozpadowi rodziny
- reintegracja w przypadku umieszczenia dzieci poza rodziną.

1.2 Charakterystyka rodzin objętych asystą rodzinną

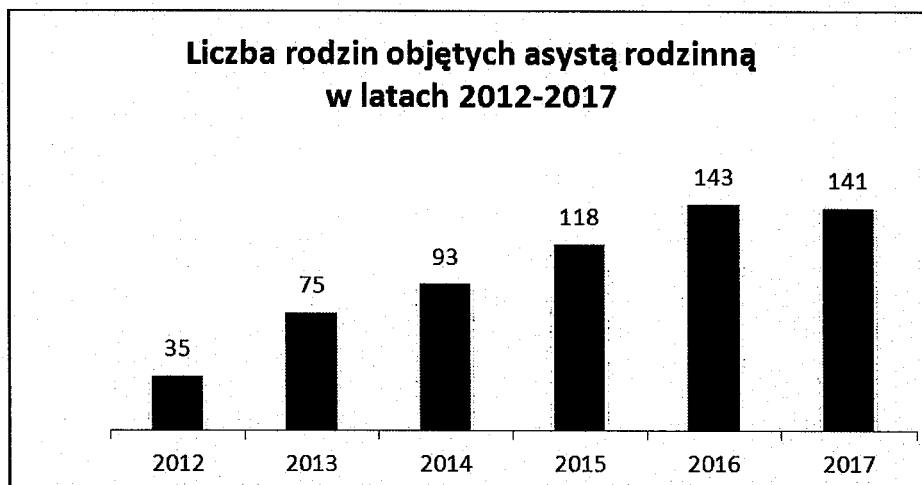
W 2017 roku asystenci rodziny pracowali z rodzinami, u których występowało wiele sprzężonych problemów, między innymi:

- niskie kompetencje opiekuńczo-wychowawcze
- niskie umiejętności w prowadzeniu gospodarstwa domowego
- uzależnienia
- bezrobocie
- ubóstwo
- zła sytuacja mieszkaniowa
- przewlekła choroba, niepełnosprawność
- przemoc
- wyuczona bezradność
- zaburzenia psychiczne.

W 2017 roku wsparciem asystenta objęto łącznie **141** rodzin, w tym **91** rodzin z postanowienia Sądu Rodzinnego. W przypadku 4 rodzin asysta podejmowana była dwukrotnie. Przeciętny czas pracy asystenta z rodziną wynosił 12 miesięcy.

Poniższe zestawienie pokazuje, że na przestrzeni pierwszych 5 lat funkcjonowania asysty rodzinnej następował stopniowy wzrost korzystania z tej formy wsparcia (wynikający w dużej mierze ze wzrostu

wiedzy i świadomości służb co do korzyści płynących z tej formy wsparcia), natomiast dwa ostatnie lata pokazują pewną stabilizację w tym zakresie.

źródło: opracowanie własne - Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS

Praca asystenta rodziny prowadzona była także w przypadku czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną. Wówczas asystenci podejmowali ścisłą współpracę z koordynatorami rodzinnej pieczy zastępczej oraz przedstawicielami instytucjonalnej pieczy zastępczej. Plan pracy z rodziną był skoordynowany z planem pomocy dziecku i miał na celu powrót małoletnich pod opiekę rodziców biologicznych. Uzyskanie pozytywnego efektu pracy uzależnione było przede wszystkim od stopnia zaangażowania rodziców w proces reintegracji rodziny.

W 2017 roku asystą objętych było 12 rodzin z dziećmi w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz 4 rodziny z dziećmi w rodzinnej pieczy zastępczej z czego do 10 rodzin biologicznych powróciły dzieci z pieczy zastępczej.

Przeciętnie asystent rodziny pracował z rodziną przez okres 12 miesięcy.

W 2017 roku asystenci zakończyli współpracę z 70 rodzinami, z czego w przypadku:

- 35 rodzin – ze względu na osiągnięcie celów
- 24 rodzin – ze względu na zaprzestanie współpracy przez rodzinę
- 11 rodzin – ze względu na brak efektów pracy

Na dzień 31.12.2017 roku wsparciem asystenta objętych było 75 rodzin.

1.3 Działania podejmowane przez asystenta rodziny

W 2016 roku asystenci rodziny podejmowali działania w następującym zakresie:

·wspierania rodziny poprzez konsultacje i działania o charakterze edukacyjnym w obszarze prawidłowego wychowania i opieki nad dziećmi (organizowanie czasu wolnego dzieciom, budowanie prawidłowych relacji między członkami rodziny, rozwijanie umiejętności wychowawczych, aktywne uczestnictwo w życiu szkolnym dziecka, pomoc w nauce szkolnej)

·dbania o zdrowie (higiena, pielęgnacja, prawidłowe odżywianie, rekreacja, w razie potrzeby: leczenie i rehabilitacja)

·gospodarowania budżetem domowym (planowanie i monitorowanie wydatków, oszczędne gospodarowanie mediami)

·pomocy w zakresie planowania prac na rzecz domu oraz ich podziału pomiędzy członkami rodziny (sprzątanie, zmywanie, gotowanie, prasowanie, remont itd.)

·pomocy w zakresie pozyskiwania usług na rzecz domu i rodziny (np. związanych z naprawą, załatwianiem spraw urzędowych, znalezieniem pracy, kontaktów ze służbą zdrowia)

·usamodzielniania się rodziny poprzez uzupełnianie wykształcenia i podjęcie pracy, dbałości o edukację i rozwój dzieci

- propagowania wzorców prawidłowego funkcjonowania społecznego poprzez edukację i trening w zakresie obowiązujących norm współżycia społecznego i nabywania umiejętności prospołecznych

- informowania rodziny – w zakresie przekazywania wiadomości niezbędnych w podejmowaniu odpowiednich wyborów; dostarczania rodzinie informacji związanych z jej oczekiwaniem, typem problemów, które napotka i usiłuje rozwiązać (dotyczyć mogą prawa i administracji oraz działalności różnych instytucji; możliwości korzystania z placówek zaplecza socjalnego: świetlic, klubów zainteresowań, przychodni i poradni, placówek sportowych i rekreacji itd.)

- rozwijania kontaktów społecznych i interpersonalnych, dostępu do nowych, wzbogacających doświadczeń w zależności od potrzeb i umiejętności rodziny; stymulowanie rodziny do samodzielnego poszukiwania w swoim otoczeniu zasobów: sił, osób, grup, instytucji (ułatwianie jej tego np. poprzez towarzyszenie

- pomocy w rozwiązywaniu problemów psychologicznych i emocjonalnych w rodzinie, dbanie o poprawę i utrzymanie prawidłowych relacji pomiędzy członkami rodziny

- inicjowania działań zmierzających do zapobiegania wykluczeniu osób, rodzin i grup społecznych

- pomocy w poszukiwaniu, podejmowaniu i utrzymaniu pracy zarobkowej

- wspomagania rodzin we wzmocnieniu lub odzyskaniu możliwie pełnych zdolności do uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym.

1.4 Efekty pracy asystentów rodziny

Efekty pracy asystentów były one uzależnione od stopnia zaangażowania rodziny we współpracę. Ważnym elementem w pracy asystenta była ciągłość, systematyczność i czas. Dzięki działaniom podejmowanym przez asystentów dało się zauważyć:

- zwiększenie umiejętności rozwiązywania problemów i konfliktów wewnątrzrodzinnych

- poprawę komunikacji i relacji pomiędzy rodzicami a dziećmi

- zwiększenie umiejętności rodziny w myśleniu perspektywicznym, planowaniu przyszłości

- wzrost świadomości własnych zasobów, możliwości, braków i ograniczeń, wzrost poczucia własnej wartości

- wzrost poziomu świadomości i zwiększenie wiedzy na temat problemów dotyczących rodziny

- zwiększenie aktywności w pokonywaniu trudności życiowych oraz uczestnictwa w życiu społeczności lokalnej

- zwiększenie zaufania do skuteczności różnych form pomocy instytucjonalnej, pozamaterialnej.

Poniższa tabela prezentuje działania asystentów rodzin podejmowane w celu uzyskania w/w rezultatów oraz wymierne efekty ich pracy.

działania asystenta w 2017	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
pomoc w uzyskaniu specjalistycznego poradnictwa	cykliczne spotkania i konsultacje indywidualne ze specjalistami Działu Wsparcia Rodziny - psychologami, pedagogiem, specjalistami pracy z rodziną	15	-
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Świadome Rodzicielstwo”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	18	-
	udział w zajęciach grupy psychoedukacyjnej z cyklu „Kochać i wymagać – czyli jak być rodzicem nastolatka i nie zwariować”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	4	-
	udział w zajęciach pn. „Bezpieczny dom – bezpieczne dziecko”, prowadzonych przez asystentów rodziny Działu Wsparcia Rodziny	5	10
	udział w zajęciach pn. „Z finansami za pan brat”, prowadzonych przez specjalistę pracy z rodziną Działu Wsparcia Rodziny	8	-
	spotkania ze specjalistami w ramach projektu „Rodzina w Centrum”	44	-

	skorzystanie z porad radców prawnych Działu Wsparcia Rodziny	24	-
	konsultacje rodziców w poradniach psychologiczno-pedagogicznych, uzyskanie diagnozy psychologiczno-pedagogicznej dziecka	34	77
pomoc w uzyskaniu środków finansowych	uzyskanie świadczeń z pomocy społecznej, świadczeń rodzinnych, stypendiów, świadczeń z funduszu alimentacyjnego	83	-
pomoc w zwiększeniu aktywności zawodowej poprzez kontakt z instytucjami zajmującymi się problemem bezrobocia	zdobycie zatrudnienia (umowa o pracę, umowa zlecenie, umowa o dzieło)	27	-
	podjęcie prac dorywczych, prac sezonowych	14	-
pomoc w sprawie poprawy warunków mieszkaniowych	zamiana lokalu, umorzenia zaległości za czynsz lub rozłożenia zaległości na raty	18	-
	uzyskanie lokalu z zasobów Miasta	3	-
uświadamianie problemu uzależnienia, motywowanie do podejmowania działań w tym zakresie, monitorowanie przebiegu wykonania zaleceń postanowień sądu o leczenie odwykowe we współpracy z kuratorami sądowymi	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od alkoholu	23	-
	podjęcie terapii odwykowej w zakresie uzależnienia od środków odurzających	2	-
	podjęcie terapii do osób współuzależnionych	3	-
pomoc w uzyskaniu dostępu do świadczeń zdrowotnych, propagowanie zdrowego stylu życia	zainteresowanie podstawową służbą zdrowia, kontakt z lekarzem pierwszego kontaktu lub specjalistą, kontakt z pielęgniarką środowiskową, położną	53	94
	kontakt z lekarzem psychiatrą, podjęcie lub kontynuowanie leczenia	26	42
	uzyskanie orzeczenia o niepełnosprawności, współpraca z powiatowym zespołem ds. orzekania o niepełnosprawności	9	26
	objęcie dzieci niepełnosprawnych pomocą w zakresie usług specjalistycznych	5	14
pomoc w uregulowaniu sytuacji prawnej dzieci	współpraca z Sądem Rodzinnym, kuratorami sądowymi - zawodowymi i społecznymi	91	179
działania profilaktyczne w zakresie zapobiegania demoralizacji dzieci i młodzieży	kontakty z dzielnicowymi lub pracownikami zespołów Prewencji Kryminalnej Nieletnich i Patologii działających przy komisariatach policji	27	53
pomoc w organizacji czasu wolnego dzieciom i młodzieży, organizowanie zajęć i spotkań psychoedukacyjnych, integrujących dzieci z rodzicami	udział w Feriach Zimowych „Zimowa przygoda z estradą”	-	13
	Udział w spotkaniu pn. „Papierowa Wielkanoc”	3	10
	udział w zajęciach w ramach „Dnia Rodziny” zorganizowanym w celu uczczenia Dnia Matki, Dnia Dziecka i Dnia Ojca	22	47
	udział w spotkaniu pn. „Papierowe Mikołajki:	6	14
	udział w festynie „Bądźmy Razem” w Mysłęcinku organizowany przez Caritas	-	100
	udział w festynie Gwiazdkowa Niespodzianka – Artego Arena	-	50
	udział w koloniach letnich, półkoloniach	-	31
	udział w zajęciach organizowanych przez asystentów rodziny w miejscu zamieszkania dotyczących podnoszenia świadomości rodziny w zakresie opieki i wychowania	105	235
	udział w zajęciach organizowanych przez asystentów rodziny w miejscu zamieszkania dotyczących zajęć plastycznych, gier planszowych, łamigłówek, kalamburów, zabaw ruchowych, spacerów itp.	79	194
	udział w zajęciach organizowanych przez asystentów rodziny w miejscu zamieszkania dotyczących pomocy przy odrabianiu lekcji, zaległości szkolnych	39	80
pomoc w zorganizowaniu zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży	udział dzieci w zajęciach świetlicach środowiskowych	-	36
	udział dzieci w zajęciach Pałacu Młodzieży w Bydgoszczy i Młodzieżowych Domach Kultury	-	10
	udział dzieci w zajęciach grup wsparcia dziennego	-	5

źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Najbardziej oczekiwanym efektem pracy asystentów rodziny było zmniejszenie liczby dzieci kierowanych do całodobowych placówek opiekuńczo – wychowawczych, a także zwiększenie szans na reintegrację rodzin, których dzieci w takich instytucjach przebywają.

Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci, które powróciły z pieczy instytucjonalnej do rodzin naturalnych.

działania asystenta w 2017	efekty	liczba rodzin	liczba dzieci
praca na rzecz powrotu dzieci pod opiekę rodziców biologicznych	powrót dzieci do rodziny biologicznej	10	19

źródło: Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS w Bydgoszczy

Rodziny objęte asystą otrzymały również dodatkowe wsparcie rzeczowe (wyprawki szkolne, sprzęty gospodarstwa domowego, meble, odzież, obuwie, zabawki oraz środki higieny i czystości, żywność w formie paczek świątecznych) pozyskane dzięki współpracy Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy ze sponsorami.

2. Inne formy wsparcia rodziny – poradnictwo indywidualne i grupowe, spotkania dla rodzin

Poradnictwo indywidualne

Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS jest zarejestrowany jako jednostka poradnictwa specjalistycznego w rejestrze prowadzonym przez Wojewodę Kujawsko – Pomorskiego; udziela pomocy specjalistycznej rodzinom zamieszkałym w Bydgoszczy, w tym konsultacji i poradnictwa psychologicznego i pedagogicznego oraz pomocy prawnej.

W 2017 roku zgłosiły się do Działu na konsultacje indywidualne **206 osób (169 rodzin)**, w tym **39 osób (26 rodzin)** z tytułu przeżywania trudności opiekuńczo – wychowawczych. Łącznie przeprowadzono **762** konsultacje. Dodatkowo w 2017 roku do radców prawnych zgłosiło się **348 osób** - udzielono **456** porady z zakresu prawa rodzinnego.

Poradnictwo grupowe

W Dziale realizowane były spotkania grupowe, które miały funkcje profilaktyczną, edukacyjną, integracyjną – na rzecz wzmocnienia rodziny i przeciwdziałania jej dezintegracji oraz na rzecz stworzenia dziecku stabilnego środowiska wychowawczego w rodzinie. W ramach poradnictwa grupowego w 2017 roku Dział Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej zorganizował następujące cykle zajęć grupowych:

- zajęcia grupowe dla dzieci w okresie ferii zimowych „Zimowa przygoda z estradą”
- 2 cykle spotkań o charakterze psychoedukacyjnym „Świadome rodzicielstwo” dla osób przeżywających trudności opiekuńczo – wychowawcze
- cykl zajęć warsztatowych „Kochać i wymagać – czyli jak być rodzicem nastolatka i nie zwariować” dla rodziców nastolatków, którzy chcą lepiej rozumieć siebie i szukają sposobu na nawiązanie głębszych i cieplejszych relacji z dziećmi
- cykl zajęć warsztatowych „STOP” dla kobiet doświadczających przemocy
- „Piątek jest dla Nas” – cykl spotkań dla seniorów z programu Bydgoskiej Karty Seniora 60+
- „Z finansami za pan brat – poznaj budżet, zaplanuj wydatki” – cykl spotkań dla osób pragnących zgłębić wiedzę na temat zagadnień planowania oraz zarządzania budżetem domowym.

Łącznie w cyklicznych zajęciach grupowych wzięło udział **85 osób**.

Ponadto na terenie Działu zorganizowano następujące jednorazowe spotkania edukacyjne:

- spotkanie dla rodziców i dzieci – „Bezpieczny dom – bezpieczne dziecko”
- spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „Ruch i dieta – recepta na zdrowie”
- spotkanie informacyjne dla seniorów 60+ z pracownikami NFZ „Utrwalanie prawidłowych wzorców zdrowego stylu życia”

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Po co seniorom kultura – wpływ czasu wolnego na aktywność i zaspokajanie własnych upodobań**”

Dodatkowo we współpracy z innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej przeprowadzono następujące jednorazowe spotkania edukacyjne:

·spotkanie psychoedukacyjne dla rodziców – „**Jak przygotować dziecko do przedszkola**”, zrealizowane na terenie ROPS Błonie

·spotkanie psychoedukacyjne dla rodziców – „**Jak stanowczo lecz bez krzyku radzić sobie z emocjami dziecka**”, zrealizowane na terenie ROPS Błonie

·spotkanie psychoedukacyjne dla rodziców – „**Duży czy Mały potrzebuje pochwały**” – zrealizowane na terenie w ROPS Błonie

·spotkanie psychoedukacyjne dla rodziców – „**Wpisywanie dziecka w role**” – zrealizowane na terenie ROPS Błonie

·spotkanie psychoedukacyjne dla rodziców – „**Grupy wsparcia i rozwoju dla kobiet samotnie wychowujących dzieci**” – zrealizowane na terenie ROPS Błonie

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach programu BKS 60+ „**Jesienna Miłość – seksualność ludzi starszych**”, zrealizowane na terenie ROPS Błonie – Klub Seniora Lawendowa Przyszań

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Rola osób starszych – zmienność zadań i ról**”, zrealizowane na terenie DDP Senior, ROPS Wyżyny - Klub Seniora Radość

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Rola muzyki i tańca w życiu seniora**” zrealizowane na terenie ROPS Błonie – Klub Seniora Lawendowa Przyszań

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Polskie tradycje i zwyczaje Świąt Wielkanocnych – dawniej i dziś**” zrealizowane na terenie ROPS Błonie – Klub Seniora Lawendowa Przyszań

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Wsparcie rodziny i przyjaciół najcenniejszym z leków**” zrealizowane na terenie DDP Senior, ROPS Wyżyny - Klub Seniora Radość,

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Zamknąć stres w słoiku – czyli proste pomysły na radzenie sobie ze stresem seniorów**” zrealizowane na terenie DDP Senior, Klub Seniora Lawendowa Przyszań

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Jak powiedzieć NIE – kilka słów o asertywności**” zrealizowane na terenie ROPS Śródmieście - Klub Seniora Bociania Oaza

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Konstrukttywne sposoby rozwiązywania konfliktów**” zrealizowane na terenie ROPS Śródmieście - Klub Seniora Bociania Oaza

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Znaczenie środowiska i rodziny w poczuciu bezpieczeństwa wśród seniorów**” zrealizowane na terenie ROPS Wyżyny - Klub Seniora „Radość”

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Polskie tradycje i zwyczaje – wieczerzy wigilijnej oraz świąt Bożego Narodzenia wczoraj i dziś**” – zrealizowane na terenie ROPS Śródmieście - Klub Seniora Bociania Oaza

·spotkanie psychoedukacyjne w ramach BKS 60+ „**Święta mają moc – rozmowa na temat znaczenia świąt i roli rodziny dla osób starszych**” zrealizowane na terenie ROPS Wyżyny - Klub Seniora Radość.

Łącznie w w/w spotkaniach wzięło udział **138 osób**.

Dodatkowo na podstawie porozumienia między Aresztem Śledczym a Miejskim Ośrodkiem Pomocy Społecznej w Bydgoszczy, przedstawiciel Działu (asystent rodziny) we współpracy z wychowawcą Aresztu Śledczego przeprowadził w ramach programu resocjalizacyjnego pt. „Rodzic za murami” 2 spotkania – pt. „Świadome rodzicielstwo, czyli co?” oraz „Co zagraża rodzinie?”. W programie uczestniczyło **5 kobiet**.

Spotkania dla rodzin

Pracownicy Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej w ramach spotkań integracyjnych zorganizowali dla rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny:

1. spotkanie wielkanocne „**Papierowa Wielkanoc**”

2. festyn integracyjny w ramach **Dnia Rodziny**
3. spotkanie mikołajkowe „**Papierowe Mikołajki 2017**”.

Łącznie w w/w imprezach wzięło udział **105 osób**.

III. Placówki wsparcia dziennego

Kolejną formą wspierania rodziny, mającą na celu udzielenie pomocy w opiece i wychowaniu dziecka są placówki wsparcia dziennego.

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie opiekuńczej zapewniają dzieciom:

- opiekę i wychowanie
- pomoc w nauce
- organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz zajęcia umożliwiające rozwój zainteresowań.

Placówki wsparcia dziennego prowadzone w formie specjalistycznej zapewniają w szczególności:

- zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne oraz logopedyczne
- indywidualne programy korekcyjne, psychokorekcyjne, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię.

Na dzień 31.12.2017r. na terenie Bydgoszczy funkcjonowało:

- 12 placówek wsparcia dziennego posiadających zezwolenie Prezydenta Miasta Bydgoszczy, w tym 3 placówki o charakterze specjalistycznym (115 miejsc); razem **330 miejsc**
- 5 placówek wsparcia dziennego o charakterze opiekuńczym prowadzone na zlecenie gminy przez Bydgoski Ośrodek Rehabilitacji, Terapii Uzależnień i Profilaktyki BORPA – razem **115 miejsc**
- 2 placówki wsparcia dziennego o charakterze specjalistycznym w strukturze Bydgoskiego Zespołu Placówek Opiekuńczo-Wychowawczych - razem **30 miejsc**.

IV. Działania na rzecz rodzin podejmowane interdyscyplinarnie przez różne służby

Asystenci rodziny działając na rzecz poprawy sytuacji rodzin współpracowali z innymi jednostkami organizacyjnymi pomocy społecznej, instytucjami, służbami i organizacjami, a w szczególności z:

- Urzędem Miasta w Bydgoszczy,
- Powiatowym Urzędem Pracy w Bydgoszczy,
- Administracją Domów Miejskich w Bydgoszczy,
- Centrum Integracji Społecznej w Bydgoszczy,
- Sądem Okręgowym w Bydgoszczy - Wydziałem Cywilnym i Rodzinnym
- Sądem Rejonowym w Bydgoszczy - Wydziałami Rodzinnym i Nieletnich, Zespołami Kuratorskimi, Opiniodawczym Zespołem Sądowych Specjalistów
- szkołami, przedszkolami, placówkami służby zdrowia,
- kancelariami komorniczymi i prawniczymi,
- zakładem energetycznym i gazowniczym,
- bankami,
- stowarzyszeniami działającymi na rzecz wspierania rodzin z terenu Miasta Bydgoszczy
- ośrodkami pomocy społecznej w innych gminach.

Rodziny objęte wsparciem służb socjalnych to najczęściej rodziny wieloproblemowe. Obok trudności opiekuńczo-wychowawczych często występują problemy uzależnień i przemocy. Wymaga to podejmowania **interdyscyplinarnych oddziaływań**.

Zgodnie z ustawą o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, w ramach procedury „Niebieskiej Karty”, mogą być powoływane Grupy Robocze, które ustalają planu pomocy rodzinie i monitorują sytuację w rodzinie. W 2017 roku wsparciem Grup Roboczych z udziałem pracowników pomocy

społecznej, policji, oświaty i kuratorów objęte były 846 rodzin (w tym **6 rodzin** równocześnie objętych asystą rodzinną, w których wychowuje się 17 dzieci).

Ponadto w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie dla Miasta Bydgoszczy systematycznie uczestniczyły dwie osoby wytypowane z Działu Wsparcia Rodziny i Asysty Rodzinnej MOPS, co sprzyjało interdyscyplinarnej wymianie doświadczeń i wypracowywaniu skutecznych rozwiązań pomocowych na rzecz rodzin zamieszkałych w Bydgoszczy.

Dodatkowo, od 2009 roku w ramach wspólnego projektu BORPA, Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej i Komendy Miejskiej Policji w Bydgoszczy „Przyjazny patrol” realizowane są na terenie całej Bydgoszczy zintegrowane działania służb - głównie policji i pomocy społecznej - ukierunkowane na ochronę dzieci w środowiskach dysfunkcyjnych.

W 2017 roku wpłynęły **172 zgłoszenia** dot. wizytowania środowisk zagrożonych - **192 rodzin**, w których wychowuje się 326 dzieci. Łącznie odbyło się **88 dyżurów** „Przyjaznego patrolu”, w trakcie których przeprowadzono na terenie Bydgoszczy **308 wizyt patroli**. Realizacja tego projektu umożliwiła pracownikom socjalnym sprawowanie stałego i planowanego nadzoru nad rodziną. Możliwe było również prowadzenie szeroko rozumianej pracy socjalnej, której efektem było podjęcie zdecydowanych działań przez osoby dorosłe: wystąpienie do sądu o ustalenie alimentów na dzieci, wypisanie Niebieskiej Karty, odejście od sprawcy przemocy lub izolacja sprawcy przemocy, podjęcia leczenia odwykowego, podjęcie terapii odwykowej lub dla osób współuzależnionych, podjęcie właściwie rozumianej współpracy z pracownikiem socjalnym, szkołą.

W ramach tego przedsięwzięcia asystenci rodziny zlecieli monitorowanie **23 rodzin**.

Uzupełniająco, w związku z prowadzonym przez ROPS Wyżyny programem Centrum Aktywności Lokalnej realizowane było Porozumienie w sprawie **Zespołów Interwencyjnych** z dnia 06.12.2007 roku. W skład Zespołów Interwencyjnych wchodził funkcjonariusze Policji, Straży Miejskiej oraz pracownicy socjalni. Wizyty w środowiskach miały na celu udzielenie wsparcia osobom i rodzinom, które znalazły się w trudnej sytuacji życiowej z powodu alkoholizmu, przemocy w rodzinie a także niewydolności wychowawczej. Wizytowanie tych środowisk znacznie poprawiło funkcjonowanie tych rodzin i poprawiło relacje między rodzicami a dziećmi.

W ramach Zespołów Interwencyjnych w 2017 roku na terenie działania ROPS Wyżyny objęto działaniem **22 rodzin** (98 osób, w tym 63 dzieci).

V. Wykaz potrzeb związanych z realizacją zadania

Biorąc pod uwagę wysoki poziom zainteresowania formą wsparcia jaką jest asysta rodzinna a także uwzględniając poszerzenie katalogu potencjalnych odbiorców tej formy wsparcia poprzez wdrożenie ustawy o wsparciu kobiet w ciąży i rodzin „Za życiem”, jednocześnie uwzględniając ustawowy limit rodzin, z którymi jednocześnie może pracować asystent rodziny (max. 15 rodzin, w zależności od stopnia trudności) istnieje potrzeba zatrudnienia 1 nowego asystenta rodziny.

Ponadto, należy zgodnie z art. 176 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej tworzyć możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny poprzez udział w specjalistycznych szkoleniach. Jednocześnie uwzględniając trudny charakter pracy asystenta rodziny należy zapewnić możliwość skorzystania z superwizji.

Uzasadnienie

1. Przedmiot regulacji

Przedmiotem regulacji jest przyjęcie przez Radę Miasta Bydgoszczy sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny za rok 2017 oraz wykazu potrzeb związanych z realizacją zadania.

2. Omówienie podstawy prawnej

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 6a ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1875 z późn. zm.) do zadań własnych gminy należą sprawy dotyczące wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.

Stosownie do art. 18 ust. 2 pkt 2 ww. ustawy do wyłącznej właściwości rady gminy należy m.in. przyjmowanie sprawozdań z działalności wójta.

W myśl art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2017 r. poz. 697 z późn. zm.) w terminie do dnia 31 marca każdego roku wójt składa radzie gminy roczne sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawia potrzeby związane z realizacją zadań.

3. Konsultacje wymagane przepisami prawa

Nie dotyczy. Uchwała nie wymaga konsultacji.

4. Uzasadnienie merytoryczne

Przyjęcie niniejszej uchwały wynika z uregulowań zawartych w art. 179 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Sprawozdanie z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny oraz przedstawienie potrzeb związanych z realizacją tych zadań zawiera załącznik do niniejszej uchwały.

5. Ocena skutków regulacji

Przyjęcie niniejszej uchwały powoduje skutki finansowe dla budżetu Miasta w zakresie potrzeb związanych z realizacją zadań dotyczących wspierania rodziny. Środki na zatrudnienie asystentów rodziny zostaną pozyskane z programu rządowego „Program asystent rodziny i koordynator rodzinnej pieczy zastępczej”. Pozostałe środki zostały zabezpieczone w budżecie Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bydgoszczy.